

Drs. W. Smit

PR No. 31-85

VISSERIJ IN CIJFERS 1985

September 1986

**Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Visserij**

REFERAAT

VISSERIJ IN CIJFERS 1985

Smit, W.

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1986

47 p., tab, eng. samenvatting

Deze jaarlijks verschijnende publikatie bevat gegevens over de bedrijfsresultaten per vaartuig en totaal per sector van de zee- en kustvisserij in 1985.

In de kottervisserij waren de resultaten aanzienlijk beter dan in 1984 dankzij stijgende visprijzen. In de grote zeevisserij stagneerde het resultaat door vangstbeperkende maatregelen. In de mosselcultuur waren de resultaten aanzienlijk beter dan in het voorgaande slechte seizoen.

De financiële positie van de kottervisserij werd gunstiger. Gemiddeld konden de ondernemers aan hun financieringsverplichtingen voldoen. Slechts in de groep middenslagkotters was daarvan in vele gevallen nog geen sprake.

Op fiscale basis berekende resultaten in de kottersector waren veel gunstiger dan bedrijfseconomische. Hoewel voor (internationale) vergelijkingen vaak geen andere maatstaf beschikbaar is moet het gebruik van fiscale cijfers echter voorzichtig geschieden.

Visserij/Bedrijfsuitkomsten/Kottervisserij/Grote zeevisserij/
Mosselcultuur/Sectorresultaten/Financiële positie/Investerings

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

	Blz.
WOORD VOORAF	5
SAMENVATTING	7
SUMMARY	9
1. ALGEMEEN OVERZICHT AANVOERSECTOR	11
2. KOTTERVISSERIJ	14
2.1 De vloot	14
2.2 Bedrijfsresultaten per vaartuig	16
2.3 Bedrijfsresultaten per tak van visserij	19
3. GROTE ZEEVISSERIJ	23
3.1 De vloot	23
3.2 Bedrijfsresultaten	24
4. MOSSELCULTUUR	26
4.1 Aantal bedrijven en vloot	26
4.2 Aanvoer en opbrengst	26
4.3 Bedrijfsresultaten	29
5. TOTALE RESULTATEN PER SECTOR	31
5.1 Kottervisserij	31
5.2 Grote zeevisserij	36
5.3 Mosselcultuur	37
6. FINANCIËLE POSITIE KOTTERVISSERIJ	40
7. FISCALE WINST EN BEDRIJFSECONOMISCH NETTO-RESULTAAT	43

Contents

	Page
INTRODUCTION	5
SUMMARY	7
ENGLISH SUMMARY	9
1. GENERAL SURVEY FISHING SECTOR	11
2. NEAR WATER FISHERIES	14
2.1 The fleet	14
2.2 Financial results per vessel	16
2.3 Financial results per type of gear	19
3. MIDDLE WATER FISHERIES	23
3.1 The fleet	23
3.2 Financial results per vessel	24
4. MUSSEL CULTURE	26
4.1 Number of enterprises and fleet	26
4.2 Landings and proceeds	26
4.3 Financial results per enterprise	29
5. AGGREGATE FINANCIAL RESULTS PER SECTOR	31
5.1 Near water fisheries	31
5.2 Middle water fisheries	36
5.3 Mussel culture	37
6. FINANCIAL POSITION OF NEAR WATER FISHERIES	40
7. TAX-DEFINED AND ECONOMIC CALCULATION OF RESULTS	43

Woord Vooraf

De reeks "Visserij in cijfers" beoogt voor de belangrijkste takken van de Nederlandse visserij - kottervisserij, grote zeevisserij en mosselcultuur - een beknopt overzicht te geven van de bedrijfsresultaten en de financiële positie.

Het niet meer beschikbaar zijn van een nationale aanvoerstatistiek bemoeilijkt enerzijds de samenstelling van relevante cijfers en heeft er anderzijds toe geleid dat het hoofdstuk over marktontwikkelingen sinds enige jaren niet meer is opgenomen. Dankzij de medewerking van diverse instellingen kon toch een volledig beeld van de zeevisserij en de mosselcultuur worden verkregen.

Voor de kottervisserij en de grote zeevisserij zijn opbrengstcijfers en enkele kostengegevens uit de bedrijfseconomische boekhoudingen aangevuld met ramingen van de overige kosten. Voor de mosselcultuur zijn op basis van bewerkte fiscale jaarstukken in het verleden, de bedrijfsresultaten in het laatste seizoen geraamd onder gebruikmaking van opbrengstgegevens van de veiling.

Voor de genoemde sectoren zijn ter vergelijking definitieve cijfers van een aantal voorgaande jaren vermeld. Bovendien zijn sectorresultaten vermeld.

In het hoofdstuk over de financiële positie van de kottervisserij is ingegaan op de vermogenspositie van de bedrijven in deze sector alsmede op de ruimte voor het voldoen aan financieringsverplichtingen. Tenslotte is ingegaan op de berekening van fiscale uitkomsten en de verschillen tussen dergelijke calculaties en bedrijfseconomische berekeningen.

Aan de totstandkoming van de publikatie hebben, onder leiding van Drs. W. Smit, verschillende medewerkers van de afdeling Visserij een bijdrage geleverd. Genoemd worden hier Drs. W.P. Davidse voor het hoofdstuk over de financiële positie en dat over fiscale resultatenberekeningen, A. den Dulk voor de rentabiliteitsgegevens van de kottervisserij, J. de Jager voor de rentabiliteitsgegevens van de grote zeevisserij en Drs. H. Harmsma voor de rentabiliteitsgegevens van de mosselcultuur.

Tenslotte is een woord van dank op zijn plaats aan de vele reders, schippers-eigenaren en mosselkwekers, die op basis van vrijwilligheid de gegevens beschikbaar hebben gesteld voor de berekening van de bedrijfsresultaten en de financiële positie. Daarbij moet tevens de veelal zeer prettige samenwerking met een aantal administratie- en accountantskantoren worden vermeld.

De Directeur,

J. de Veer

Den Haag, september 1986

Samenvatting

Kottervisserij

De investeringen in 1985 waren lager dan in de voorgaande jaren en ook meer gericht op de kleinere kotters. De besomming steeg sterker dan de vlootomvang en de kosten, zodat de netto-resultaten gunstiger waren. Behalve op de kleinere kotters van de zuidvloot waren de resultaten over de gehele lijn beter. Het totale resultaat van de kottervisserij kwam, na een aantal jaren negatief te zijn geweest, in 1985 weer boven de nullijn. Toch was in een aantal groepen het gemiddelde netto-resultaat nog negatief.

Grote zeevisserij

De vlootcapaciteit verminderde in deze sector doordat meer schepen aan de vloot werden onttrokken dan eraan werden toegevoegd. De totale opbrengsten stegen ongeveer evenveel als de kosten, zodat de arbeidsopbrengst gelijk bleef. Door hogere loonaanspraken werd het netto-tekort groter. De bedrijven blijken moeite te hebben de exploitatie, met inbegrip van activiteiten als het overnemen van vangsten van buitenlandse vaartuigen, binnen het raam van de geldende vangstbeperkingen sluitend te houden.

Mosselcultuur

Het seizoen 1985/86 liet een aanzienlijk gestegen produktie zien bij een niet gedaalde mosselprijs. Daardoor was de totale opbrengst aanmerkelijk hoger, hetgeen leidde tot verbeterde bedrijfsresultaten. Vooral de kleinere bedrijven konden het bedrijfsresultaat na enkele ongunstige jaren weer op peil brengen.

Financiële positie kottervisserij

Als gevolg van de verbeterde bedrijfsresultaten werd de solvabiliteit gemiddeld beter. Ook kon gemiddeld ruim aan de financieringsverplichtingen worden voldaan. Een uitzondering vormt nog de groep middenslagkotters. In deze categorie, met veel relatief duur aangeschafte tweedehands schepen, was een aantal bedrijven niet in staat om het normale aflossingsschema te volgen.

Fiscale winst en bedrijfseconomisch resultaat

Voor de kottersector is berekend dat gemiddeld over de laatste vijf jaar de totale fiscale winst 82 miljoen gulden hoger lag dan het bedrijfseconomisch netto-resultaat. Daarvan kwamen 51 miljoen voor rekening van de bedrijfseconomisch ingecalculerde

beloning voor de arbeid van opvarende eigenaars en 31 miljoen voor rekening van verschillen in de sfeer van afschrijving en rente. Door af te schrijven op basis van vervangingswaarde en rente te berekenen over zowel het vreemde als het eigen vermogen waren de bedrijfseconomische kosten hoger. Hoewel fiscale cijfers hun nut hebben bij vergelijkingen waar bedrijfseconomische gegevens ontbreken, vooral in internationaal verband, blijft een bedrijfseconomische benadering, gericht op de continuïteit van het bedrijf, de voorkeur verdienen.

Summary

The report contains a description of financial results of near water fisheries, middle water fisheries and mussel culture in 1985.

Near water fisheries

Fishing operations were slightly larger than in 1985. As a result of rising fish prices total proceeds rose favourably. As the rise of costs was less incomes also developed favourably. This led to generally satisfactory margins for redemption and interest on loans.

Calculation of financial results on the basis of tax definitions led to substantially higher earnings. Such a calculation omits costs for the labour of owners-crewmembers, interest on owned capital and extra depreciation related to rising replacement prices for vessels, those costs being included in economic calculations. As such the economic financial results are a better basis to judge upon the continuity of enterprises.

Middle water fisheries

This sector was seriously hampered by catch restrictions. In spite of the enlargement of the scope of this fleet by fishing on species as horse mackerel and by over the side buying net income fell a little more under the zero mark.

Mussel culture

In the 1985/86 season production rose substantially. Owing to larger sales possibilities and decreased imports prices remained on the same level as in the preceeding season. Gross receipts thus recovered from the unfavourable 1984/85 season. As costs did not rise much incomes and net results developed well.

Tabel 1.1 Totaaloverzicht van de vloot van de zeevisserij en de mosselcultuur (per 31 december)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985 1)
Aantal vaartuigen:							
- kottervisserij	501	535	563	567	594	609	619
- grote zeevisserij	26	22	24	26	28	27	23
- mosselcultuur	82	82	82	82	81	80	78
Totaal	609	639	669	675	703	716	720
Totaal motorvermogen;							
in 1.000 pk:							
- kottervisserij	337	384	430	450	498	530	545
- grote zeevisserij	49	45	54	64	74	82	77
- mosselcultuur	24	25	25	26	26	26	26
Totaal	410	454	509	541	598	638	648
in 1.000 KW:							
- kottervisserij	247	282	316	331	366	390	401
- grote zeevisserij	36	33	40	47	54	61	57
- mosselcultuur	17	18	19	19	19	20	20
Totaal	300	333	375	397	439	474	478
Aantal vaartuigen met een ouderdom van:							
0 - 10 jaar	212	227	248	258	272	253	232
11 - 20 jaar	198	204	189	175	176	190	202
meer dan 20 jaar	199	208	232	242	255	273	286
Totaal	609	639	669	675	703	716	720
Aantal opvarenden:							
- kottervisserij	2243	2359	2573	2592	2833	2960	3016
- grote zeevisserij	410	439	468	527	567	586	590
- mosselcultuur	253	255	245	242	241	240	235
Totaal	2916	3053	3286	3361	3641	3781	3841

1) Voorlopige cijfers

Bron: Directie van de Visserijen; Scheepvaart-Inspectie; Produktschap voor Vis en Visproducten; LEI

1. Algemeen overzicht aanvoersector

Investerings en vloot

Het totaal aantal schepen in zeevisserij en mosselcultuur nam toe. Deze toeneming kwam geheel voor rekening van de kottervisserij; de vloot van de grote zeevisserij en die van de mosselcultuur werd kleiner. Ook het totale motorvermogen nam toe door de stijging in de kottersector, tegenover een dalend aantal pk's in de grote zeevisserij en een ongeveer gelijkblijvende motorcapaciteit in de mosselcultuur. In deze laatste tak van bedrijf schreed de geleidelijke concentratie van bedrijven voort.

In de vloot werd minder dan in 1984 geïnvesteerd. Het aantal nieuwe schepen en motoren nam af en bovendien verlegde de investeringsactiviteit in de kottervisserij zich in de richting van kleinere schepen (kotters van het formaat Eurokotter).

De ontwikkeling van het aantal op de vloot werkzame personen weerspiegelde die van de vloot: in de kottervisserij meer opvarenden, in de grote zeevisserij weinig verandering en in de mosselcultuur een daling.

Besomming

In alle drie genoemde sectoren is de totale besomming gestegen, waardoor de totale besomming van zee- en kustvisserij voor het eerst boven het miljard uitkwam. De toeneming in de kottervisserij beliep 16%, voornamelijk door een gunstige ontwikkeling van de visprijzen. In de grote zeevisserij was de toeneming van de eigenlijke visserijbesomming van dezelfde orde van grootte, maar in deze sector brachten de overige activiteiten minder op dan in 1984, zodat de totale stijging van de opbrengsten geringer was. De opbrengststijging in de mosselcultuur bedroeg liefst 67%, voornamelijk door een aanzienlijke toeneming van de produktie na het teleurstellende voorgaande jaar. De mosselprijs kon zich daarbij op ongeveer hetzelfde niveau handhaven dankzij enerzijds een verruiming van de afzetmogelijkheden en anderzijds een daling van de importen.

Opgemerkt wordt dat, wegens gebrek aan gegevens de opbrengst van de kokkelvisserij niet in het totaal is begrepen. Verwacht mag worden dat het hierbij gaat om enkele tientallen miljoenen guldens.

Tabel 1.2 Overzicht van de investeringen in de visserij 1)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
KOTTERVISSERIJ							
Investerings in mln gld. 2)	54	128	139	109	164	162	102
Aantal nieuwe schepen	11	31	30	24	30	31	23
Aantal andere schepen 3)	1	10	8	5	3	3	3
Aantal verlengingen e.d.	9	5	7	2	7	7	3
Aantal motoren	30	12	17	24	37	38	27
GROTE ZEEVISSERIJ							
Investerings in mln gld. 2)	5	32	55	61	59	79	34
Aantal nieuwe schepen	-	1	3	3	2	3	1
Aantal verlengingen e.d.	3	10	-	-	2	-	1
Aantal motoren	-	-	-	1	1	-	-
MOSSELCULTUUR							
Investerings in mln gld. 2)	2	12	8	6	16	7	1
Aantal nieuwe schepen	-	5	2	1	5	1	-
Aantal andere schepen 3)	-	-	1	-	2	1	1
Aantal verlengingen e.d.	2	5	7	4	2	3	2
Aantal motoren	5	4	7	5	4	7	2
OVERIGE SECTOREN 4)							
Investerings in mln gld. 2)	7	2	11	6	8	6	5
Aantal nieuwe schepen	9	1	5	3	10	3	2
Aantal andere schepen 3)	-	-	1	-	2	1	-
Aantal verlengingen e.d.	1	1	2	3	-	2	-
Aantal motoren	3	-	1	2	2	2	2
TOTALE VLOOT							
Investerings in mln gld. 2)	68	174	213	182	247	254	142
Aantal nieuwe schepen	20	38	40	31	47	38	26
Aantal andere schepen 3)	1	10	10	5	7	5	3
Aantal verlengingen e.d.	15	21	16	9	11	12	6
Aantal motoren	38	16	25	32	44	47	31

- 1) Bruto-investeringen, excl. elektronische apparatuur en dekwerktuigen; peildatum: tijdstip van in de vaart brengen.
- 2) Bruto, zonder aftrek van WIR-premie.
- 3) Tweedehands schepen uit het binnenland of uit andere bedrijfstakken.
- 4) Oestercultuur, kokkelvisserij en overige kustvisserij.

Tabel 1.3 Aanvoer en opbrengst van de Nederlandse zee- en kustvisserij 1)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985 2)
AANVOER (MLN KG)							
- kottervisserij	133	149	162	175			
- grote zeevisserij	104	126	175	207			
- totaal zeevisserij	<u>237</u>	<u>275</u>	<u>337</u>	<u>382</u>			
- mosselcultuur 3)	84	67	95	113	104	60	101
- oestercultuur	1	1	1	1	1	1	1
- diversen 4)	1	1	1	1	1	1	1
Totaal	<u>323</u>	<u>344</u>	<u>434</u>	<u>497</u>			
OPBRENGST (MLN KG)							
- kottervisserij	421	438	521	570	634	692	800
- grote zeevisserij	86	98	143	172	180	170	199
- totaal zeevisserij	<u>507</u>	<u>536</u>	<u>664</u>	<u>742</u>	<u>814</u>	<u>862</u>	<u>999</u>
- mosselcultuur 3)	50	53	39	38	40	29	49
- oestercultuur	15	11	10	11	12	13	14
- diversen 4)	0	1	1	2	1	1	1
Totaal	<u>572</u>	<u>601</u>	<u>714</u>	<u>793</u>	<u>867</u>	<u>905</u>	<u>1063</u>

- 1) Incl. aanvoer in Belgische, Britse, Deense en West-Duitse havens.
- 2) Voorlopige cijfers.
- 3) Excl. de door het Mosselfonds opgenomen mosselen.
- 4) Visserij met vaste vistuigen in de kustwateren.

2. Kottervisserij

2.1 De vloot

De totale omvang van de kottervloot is in 1985 verder toegenomen, zij het in een lager tempo dan in voorgaande jaren. Niettemin is het aantal mutaties in deze sector aanzienlijk geweest: 26 nieuwe kotters (dit aantal is groter dan in tabel 1.2 vermeld is doordat enkele investeringen reeds in 1984 zijn meegerekend), vier oudere schepen aan de vloot toegevoegd, vier schepen vergaan, zeven schepen naar het buitenland verkocht en negen schepen opgelegd, gesloopt of op andere wijze aan de kottervloot onttrokken. Bovendien kregen 42 schepen een ander registratienummer, werd in 27 schepen een nieuwe motor ingebouwd en werden drie schepen verbouwd.

De nieuwbouwactiviteiten vertonen in de laatste jaren interessante aspecten. Op dit vlak is een verschuiving naar kleinere kotters merkbaar. Had in 1983 nog 70% van de nieuw in de vaart gebrachte kotters een motor boven de 1100 pk (zelfs 40% boven 2000 pk), in 1984 was dit percentage teruggelopen tot 39 en in 1985 tot 27. In absolute aantallen ging het om 21 nieuwe kotters in 1983, 13 in 1984 en 7 in 1985. Tegenover de gedaalde investeringen in grote kotters stond een grote toeneming van nieuw in de vaart gebrachte kleinere kotters: t/m 300 pk in 1983 nog slechts 7, in 1984 en 1985 opgelopen tot 19, voornamelijk Eurokotters en daarop lijkende vaartuigen. De groep van 261-300 pk is bovendien uitgebreid doordat kotters uit zowel lagere als hogere pk-klassen van een 300 pk motor werden voorzien. Daardoor is deze groep kotters uitgedroefd tot - in aantal - de grootste groep bij de gebruikelijke pk-indeling.

Binnen de categorie grote kotters trad een verschuiving op naar steeds krachtiger schepen. Bleek in aantal de groep kotters van 1101-1300 pk nog tot 1981 te stijgen, daarna werd deze groep geleidelijk kleiner. Voor de kotters van 1301-1500 pk bleek 1983 het keerpunt en eerst de groepen kotters van 1501-2000 bleven gestaag groeien.

De tussenliggende groepen middenslagkotters van 301-1100 pk werden voortdurend kleiner. Een factor van betekenis was daarbij de belangstelling vanuit het buitenland voor deze kotters, vooral van Britse zijde. In de jaren 1983 t/m 1985 werden 24 kotters naar het buitenland verkocht. Bij deze verkopen ging het overigens ook om steeds grotere kotters. Was het gemiddelde motorvermogen van die kotters in 1983 nog 650 pk, in 1984 was dat 800 pk en in 1985 zelfs 1000 pk. In de eerste vier maanden van 1986 zette deze lijn zich voort met een gemiddelde van 1250 pk. De omliggende landen - zoals gezegd vooral Groot-Brittannië - werden op deze wijze van een steeds sterkere (boomkor-)vloot voorzien, welke gezien recente perspublicaties tenminste in een aantal ge-

vallen zeer wel rendeert. Totaal werd in drie jaar en vier maanden een vloot van ruim 28.000 pk aan het buitenland overgedaan.

Ondanks het feit dat regelmatig schepen van de kottervloot worden afgevoerd (verkocht naar het buitenland, buiten gebruik gesteld en ook vergaan) blijkt de totale kottervloot sinds enkele jaren in aantal aanzienlijk te zijn toegenomen: van 501 schepen eind 1979 tot 619 eind 1985; dat is bijna een kwart meer. De investeringen in nieuwe schepen zijn in slechts een deel van de gevallen vervangingsinvesteringen - uiteraard sectorgewijs gezien, omdat een investering veelal een "doorschuif-effect" heeft binnen

Tabel 2.1 Overzicht van de vloot van de kottervisserij
(per 31 december)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985 1)
Aantal vaartuigen:							
- Noord	388	420	442	448	456	464	472
- Zuid	<u>113</u>	<u>115</u>	<u>121</u>	<u>119</u>	<u>138</u>	<u>145</u>	<u>147</u>
Totaal	<u>501</u>	<u>535</u>	<u>563</u>	<u>567</u>	<u>594</u>	<u>609</u>	<u>619</u>
Gemiddeld motorverm.:							
- in pk	672	717	765	794	838	870	881
- in kW	494	527	563	583	616	640	648
Aantal vaartuigen met een motor van:							
pk	kW						
1- 100	1- 75	14	14	16	14	10	10
101- 150	76- 110	46	48	43	37	30	30
151- 200	111- 150	40	39	43	46	53	54
201- 260	151- 190	49	42	45	43	47	46
261- 300	191- 220	31	42	49	63	93	111
301- 400	221- 300	13	13	10	9	6	6
401- 600	301- 440	67	67	66	60	54	48
601- 800	441- 590	69	69	63	61	60	57
801-1100	591- 810	60	61	59	53	53	49
1101-1300	811- 960	58	66	70	68	66	64
1301-1500	961-1100	37	44	53	54	50	49
1501-2000	1101-1470	17	28	37	42	53	59
2001-	1471-	-	2	9	17	28	47
Aantal vaartuigen met een ouderdom van:							
0 - 10 jaar		187	197	214	223	232	216
11 - 20 jaar		188	199	184	169	168	180
meer dan 20 jaar		126	139	165	175	194	228

1) Voorlopige cijfers

Bron: Directie van de Visserijen; Scheepvaart-Inspectie; LEI

de vloot. Voor een ander deel stond tegenover nieuwbouw geen afvloeiing. Dit is ook de reden dat de leeftijdssamenstelling van de kottervloot minder goed is geworden: schepen t/m 10 jaar oud besloegen eind 1979 nog 37% van de vloot en in 1985 slechts 32%; schepen ouder dan 20 jaar maakten in 1979 rond 25% uit en in 1985 reeds 37%. Het in de vaart houden van de oudere schepen leidt tot een relatieve veroudering van de totale vloot.

2.2 Bedrijfsresultaten per vaartuig

In tegenstelling tot voorgaande jaren zijn geen afzonderlijke bedrijfsresultaten berekend voor kotters met bemanning op arbeidsovereenkomst. De groepen kotters in die categorie bleken zo klein te worden dat verantwoorde gemiddelden niet meer waren te berekenen. Om die reden is ertoe overgegaan om de CAO-kotters onder te brengen in groepen Noordkotters (uitgezonderd Scheveningse kotters, die in de Zuidgroepen zijn begrepen). De gemiddelden van voorgaande jaren zijn op overeenkomstige wijze herberekend.

Praktisch over de gehele lijn waren de bedrijfsresultaten van de kotters in 1985 beter dan in 1984. In meerdere of mindere mate stijgende besommingen hebben de kostenstijgingen (inclusief een gemiddeld hogere olieprijs) voor kunnen blijven. De netto-resultaten zijn dan ook in bijna alle groepen verbeterd. Alleen de kleinere kotters van de Zuidvloot zagen hun resultaten teruglopen, die van 201-260 pk door een lagere besomming en de groep van 261-300 pk ondanks een hogere besomming, door kostenstijgingen.

Ondanks de verbeterde verhouding tussen opbrengsten en kosten bleef nog een deel van de kotters beneden de rode lijn. Voor de kleinere kotters was dat vooral het geval bij de schepen die relatief veel op garnalen visten. In dit verband is ook een vergelijking van de beide groepen "Eurokotters" (261-300 pk) van de Noord- en de Zuidvloot verhelderend. Om de Zuid bleef men gemiddeld een groter deel van het jaar op garnalen vissen, om de Noord was dit voor dit slag kotters sporadisch geworden. Ook een aantal groepen middenslagkotters kon gemiddeld nog niet tot winst komen. Hier speelt ontegenzeggelijk een rol dat uit deze groepen de kotters met relatief betere resultaten zijn verkocht en vervangen door een grotere kotter. De overblijvende groep doet het dan minder goed. In de Noordvloot blijkt dit zich ook al voor te doen bij de groep van 1101-1300 pk. Een belangrijk aantal oorspronkelijk in dit slag kotters investerende schipper-eigenaren heeft het schip inmiddels verruild voor een grotere kotter en het heeft geen betoog dat dat juist de schippers waren die de beste resultaten boekten.

De groepen grote kotters van de Noordvloot bleken ook nog geen positief nettoresultaat te boeken, hoewel het tekort van de groep van 1501-2000 pk nog slechts klein was. De Zuidvloot daarentegen bleek gemiddeld boven 800 pk in alle groepen een positief resultaat te hebben geboekt. Vergelijken met de Noordkotters waren dan ook de gemiddelde besommingen per schip in alle groepen hoger.

Tabel 2.2 Gemiddelde bedrijfsresultaten per vaartuig van de kottervisserij
(1000 gld.)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985 1)
A. MAATSCHAP NOORD							
1- 100 pk (1- 75 kW)							
Brutobesomming	73	102	116	80	110	99	112
Netto-resultaat	+5	+5	+4	-15	+1	-6	-9
Loonkosten volw.opvarende	23	28	31	20	30	26	32
101- 150 pk (76- 110 kW)							
Brutobesomming	139	197	169	130	195	196	223
Netto-resultaat	-8	+6	-6	-22	+2	-6	+6
Loonkosten volw.opvarende	34	46	47	35	53	48	51
151- 200 pk (111- 150 kW)							
Brutobesomming	188	241	268	203	307	279	316
Netto-resultaat	+9	+9	+9	-25	+21	+8	+22
Loonkosten volw.opvarende	40	48	59	42	62	57	59
201- 260 pk (151- 190 kW)							
Brutobesomming	302	356	417	324	423	376	328
Netto-resultaat	+1	+3	+16	-33	+10	-8	-46
Loonkosten volw.opvarende	43	48	61	45	59	54	61
261- 300 pk (191- 220 kW)							
Brutobesomming	401	491	589	576	609	689	830
Netto-resultaat	-2	-38	+18	-0	-35	-33	+20
Loonkosten volw.opvarende	50	55	60	57	63	67	75
401- 600 pk (301- 440 kW)							
Brutobesomming	773	747	885	780	771	839	875
Netto-resultaat	+55	-7	-5	-63	-95	-61	-19
Loonkosten volw.opvarende	61	57	72	64	63	70	70
601- 800 pk (441- 590 kW)							
Brutobesomming	984	1001	1073	982	1012	1019	1100
Netto-resultaat	+46	-63	-33	-46	-43	-57	+18
Loonkosten volw.opvarende	61	61	65	61	67	68	80
801-1100 pk (591- 810 kW)							
Brutobesomming	1357	1374	1400	1351	1357	1394	1530
Netto-resultaat	+96	-3	-36	-79	-42	-45	+44
Loonkosten volw.opvarende	75	70	71	71	70	71	82
1101-1300 pk (811- 960 kW)							
Brutobesomming	1828	1674	1767	1652	1773	1821	1968
Netto-resultaat	+190	-2	-21	-111	-12	-55	-1
Loonkosten volw.opvarende	94	80	76	70	77	78	88
1301-1500 pk (961-1100 kW)							
Brutobesomming	1948	1885	2101	2024	2157	2225	2425
Netto-resultaat	+110	-81	-80	-189	-89	-46	+57
Loonkosten volw.opvarende	100	85	81	70	82	84	99
1501-2000 pk (1101-1470 kW) 2)							
Brutobesomming	2108	1860	2115	2138	2409	2640	2907
Netto-resultaat	+105	-90	-205	-337	-198	-176	-18
Loonkosten volw.opvarende	98	71	83	69	92	95	110
2001- pk (1471- kW) 2)							
Brutobesomming	-	-	-	-	2556	2905	3336
Netto-resultaat	-	-	-	-	-460	-308	-191
Loonkosten volw.opvarende	-	-	-	-	89	97	121

1) Voorlopige cijfers

2) In 1982 kotters boven 2000 pk in de groep 1501-2000 pk

Tabel 2.2 (vervolg) Gemiddelde bedrijfsresultaten per vaartuig van de kotters-
vissersrij (1000 gld.)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985 1)
B. MAATSCHAP ZUID							
201- 260 pk (151- 190 kW)							
Brutobesomming	258	275	303	293	294	371	286
Netto-resultaat	-21	-19	-2	+2	0	+18	-4
Loonkosten volw.opvarende	38	38	40	50	47	60	48
261- 300 pk (191- 220 kW)							
Brutobesomming	413	478	652	672	678	692	750
Netto-resultaat	+18	-22	-6	-10	-25	-42	-63
Loonkosten volw.opvarende	47	54	72	67	70	66	65
401- 800 pk (301- 590 kW)							
Brutobesomming	848	941	953	1001	916	954	944
Netto-resultaat	+90	+83	-11	-129	-140	-90	-79
Loonkosten volw.opvarende	65	68	66	60	59	56	61
801-1100 pk (591- 810 kW)							
Brutobesomming	1302	1418	1655	1578	1409	1386	1690
Netto-resultaat	+103	+57	+103	+67	+29	+8	+173
Loonkosten volw.opvarende	81	81	90	83	72	68	77
1101-1300 pk (811- 960 kW) 3)							
Brutobesomming	1554	1676	1910	1675	1794	1757	2170
Netto-resultaat	+11	-19	-18	-191	-110	-70	+156
Loonkosten volw.opvarende	87	82	88	77	81	74	100
1301-1500 pk (961-1100 kW) 3)							
Brutobesomming	-	-	-	2077	2073	2035	2532
Netto-resultaat	-	-	-	-69	-104	-202	+78
Loonkosten volw.opvarende	-	-	-	87	87	80	118
1501-2000 pk (1101-1470 kW) 4)							
Brutobesomming	2117	2256	2610	2644	2728	2886	3329
Netto-resultaat	+64	-10	-22	-160	-157	-98	+172
Loonkosten volw.opvarende	92	88	93	85	100	104	123
2001- pk (1471- kW) 4)							
Brutobesomming	-	-	-	-	3702	3619	4063
Netto-resultaat	-	-	-	-	-247	-268	+32
Loonkosten volw.opvarende	-	-	-	-	123	114	134

3) In 1979 t/m 1981 schepen 1301-1500 pk opgenomen in groep 1101-1300 pk

4) In 1982 kotters boven 2000 pk opgenomen in groep 1501-2000 pk

2.3 Bedrijfsresultaten per tak van visserij

Omdat de kottervisserij heterogeen van samenstelling is ligt het voor de hand aandacht te besteden aan de afzonderlijke onderdelen van deze visserij. Wat betreft de uiteenlopende omvang van de schepen is hiervoor reeds per pk-groep een inzicht in de resultaten gegeven. Naast de uiteenlopende omvang van schepen speelt in de kottervisserij ook het uiteenlopen van de uitgeoefende visserijen een rol. Globaal kunnen hierbij worden onderscheiden:

- de boomkorvisserij op platvis: de hoofdvisserij van grote kotters, maar ook met kleinere kotters bedreven;
- de bordentrawlvisserij op rondvis: de hoofdvisserij van een (afnemend) aantal middenslagkotters en nevenvisserij voor een aantal andere middenslag- en kleinere kotters;
- de spanvisserij op rondvis: eveneens voor een aantal middenslagkotters de hoofdvisserij en voor vele andere kotters een deelbedrijf;
- de spanvisserij op haring: sedert het weer beschikbaar stellen van Noorzeequota een tijdelijke visserij voor een aantal middenslag- en enkele grotere kotters;
- de garnalervisserij: hoofdbedrijf voor vele kleine kotters en een deel van de bedrijfsuitoefening voor kleinere middenslagkotters t/m 300 pk;
- diverse activiteiten: enkele minder frequent uitgeoefende visserijen als de staand want visserij, snurrevaadvisserij, visserij op paling en op blik en nevenactiviteiten in de vorm van diensten voor derden (werk ten behoeve van onderzoek, opvissen van voorwerpen uit zee, enz.).

Op de inzet van de schepen in verschillende categorieën in deze visserijen en het resultaat daarvan zal hieronder worden ingegaan.

Aandeel in de inzet

De inzet is gemeten aan de hand van het aantal pk-dagen per tak van visserij in de onderscheiden groepen. Als gevolg van de vlootuitbreiding was de totale inzet wederom hoger dan in 1984. Uit tabel 2.3 blijkt dat logischerwijs de gezamenlijke inzet toenam in de groepen waar ook vlootuitbreiding plaats had: grote kotters boven 1500 pk en (Euro)kotters van 261-300 pk. In de overige pk-klassen daalde de totale inzet.

In de verschillende takken van visserij was de ontwikkeling van de totale inzet verschillend. Ondanks de vlootuitbreiding met grote boomkorkotters daalde de inzet in de boomkorvisserij. Dit was het gevolg van een meer op andere visserijen gerichte inzet bij middenslagkotters. Ook de inspanning in de bordentrawlvisserij daalde, begrijpelijk gezien de relatief ongunstige resultaten. De rondvisspanvisserij daarentegen werd aanzienlijk meer uitgeoefend en ook werd in 1985 meer op haring gevist dan in 1984. De garnalervisserij daarentegen was van geringere omvang.

Voor de vloot t/m 200 pk bleken weinig verschillen te constateren ten aanzien van de inzet in de diverse visserijen. Nog steeds is de garnalenvisserij voor deze kotters verreweg het hoofdbedrijf, hier en daar aangevuld met visserij op rond- en platvis.

Voor de kotters van 201-300 pk daalde het aandeel van de garnalenvisserij ten gunste van dat van de rondvisserij.

Met kotters van 301-600 pk werd praktisch niet meer met de boomkor gevist. Ook de bordentrawlvisserij op rondvis werd van minder betekenis, de rondvisspanvisserij daarentegen besloeg tweederde van de totale inzet. Ook werd, zij het in geringe mate, aan de haringspanvisserij deelgenomen.

Ook voor de grotere middenslagkotters van 601-1100 pk nam het aandeel van de boomkorvisserij af, ook hier met name ten gunste van de rondvisspanvisserij. In deze categorie schepen viel het zwaartepunt van de haringspanvisserij.

Voor de grotere kotters van 1101-1500 pk bleef de boomkorvisserij (ruim 90% van de inzet) bepalend, hoewel in de laatste jaren met een aantal kotters in deze categorie op rondvis en haring werd gevist.

De grootste kotters, boven 1500 pk, tenslotte visten bijna uitsluitend met de boomkor. Daarnaast visten enkele kotters op haring.

Arbeidsopbrengst per manjaar

Deze maat voor de inkomensgenererende functie van de visserij wordt berekend als de som van de loonbestanddelen (deelloon, proviand en sociale lasten) en het nettoresultaat, gedeeld door het aantal manjaren aan boord. Voor de gehele kotterssector is dit cijfer in 1985 aanzienlijk opgelopen: van 54.000 gulden in 1984 tot 76.000 gulden. Deze verbetering viel in alle pk-klassen te constateren. En ook was de arbeidsopbrengst per manjaar in alle visserijen gemiddeld hoger dan in 1984.

Een vergelijking van de takken van visserij onderling leert dat in de bordentrawlvisserij op rondvis nog steeds de laagste inkomens worden verdiend. Daarna volgt de garnalenvisserij. In de boomkorvisserij en de haringspanvisserij werden gemiddeld de hoogste inkomens genoteerd.

De gemiddelde inkomens blijken te stijgen naarmate het motorvermogen hoger werd. Dit geldt eveneens voor de meeste takken van visserij afzonderlijk. Opmerkelijk is dat de grootste kotters - boven 1500 pk - in 1985 hogere inkomens zijn verdiend dan in de groepen 1101-1500 en 601-1100 pk. In de voorgaande jaren was het omgekeerde het geval. Hierbij speelt duidelijk een rol dat de succesvolle schippers uit de laatstgenoemde categorieën hun vaarttuig in een aantal gevallen hebben vervangen voor een grote koter. Daardoor blijft het gemiddelde inkomen op de grotere middenslagkotters en op de grote kotters beneden 1500 pk achter bij de algemene ontwikkeling.

Tabel 2.3 Inzet van de kottervisserij naar tak van visserij (in 100.000 pk-dagen)

Pk-groep/tak van visserij	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985 1)
1- 200 pk Totaal	19	18	17	19	18	18	17
w.v. boomkor	2	2	1	2	2	1	1
bordentrawl	-	0	0	0	0	0	-
rondvisspan	0	1	1	0	1	1	1
garnalen	17	15	15	17	15	15	15
diversen	0	0	0	0	0	1	0
201- 300 pk Totaal	27	28	28	36	41	49	55
w.v. boomkor	8	6	9	11	12	18	19
bordentrawl	1	5	3	2	3	2	4
rondvisspan	3	6	7	6	6	8	13
haringspan	-	-	-	-	0	0	0
garnalen	14	9	8	16	18	20	15
diversen	1	2	1	1	2	1	4
301- 600 pk Totaal	55	53	55	54	52	45	39
w.v. boomkor	29	19	14	11	9	6	2
bordentrawl	13	14	15	13	10	13	7
rondvisspan	13	20	24	26	27	23	26
haringspan	-	-	1	1	3	2	2
diversen	0	-	1	3	3	1	2
601-1100 pk Totaal	179	173	165	164	182	159	140
w.v. boomkor	140	118	87	87	90	81	52
bordentrawl	34	46	29	23	28	19	21
rondvisspan	4	9	44	42	43	39	46
haringspan	-	-	5	12	21	20	19
diversen	1	-	0	-	-	-	2
1101-1500 pk Totaal	219	236	256	296	303	284	262
w.v. boomkor	219	236	244	281	285	261	238
bordentrawl	0	0	-	1	1	12	7
rondvisspan	-	-	7	5	7	6	10
haringspan	-	-	5	9	10	5	7
1501- pk Totaal	51	70	108	181	259	342	394
w.v. boomkor	51	69	108	181	258	341	389
haringspan	-	-	-	-	1	-	5
diversen	-	1	-	-	-	1	-
Alle schepen Totaal	550	578	629	750	855	897	907
w.v. boomkor	449	450	463	573	656	708	701
bordentrawl	48	65	47	39	42	46	39
rondvisspan	20	36	83	79	84	77	96
haringspan	-	-	11	22	35	27	33
garnalen	31	24	23	33	33	35	30
diversen	2	3	2	4	5	4	8

- = in desbetreffende groep niet waargenomen.

0 = minder dan 50.000 pk-dagen.

1) Voorlopige cijfers.

Tabel 2.4 Gemiddelde arbeidsopbrengst 1) per manjaar in de kottervisserij naar tak van visserij (1000 gld.)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985 2)
1- 200 pk Totaal	31	39	40	28	53	43	52
w.v. boomkor	45	31	57	81	76	56	76
bordentrawl	-	.	.	.	.	.	.
rondvisspan	.	.	.	.	.	.	.
garnalen	28	38	39	24	51	42	50
201- 300 pk Totaal	41	40	54	47	51	49	55
w.v. boomkor	42	37	39	36	42	46	58
bordentrawl	70	51	54	78	36	79	20
rondvisspan	89	53	56	78	38	68	69
haringspan	-	-	-	-	.	.	.
garnalen	28	24	57	33	57	34	38
301- 600 pk Totaal	69	54	62	48	37	50	60
w.v. boomkor	57	49	54	28	42	37	.
bordentrawl	63	46	43	28	23	23	24
rondvisspan	98	63	76	68	46	73	80
haringspan	-	-	.	.	.	.	.
601-1100 pk Totaal	77	64	67	58	53	50	73
w.v. boomkor	76	62	64	50	59	55	70
bordentrawl	77	64	44	21	27	29	45
rondvisspan	112	79	78	70	38	52	85
haringspan	-	-	134	135	90	48	83
1101-1500 pk Totaal	100	63	64	45	62	58	87
w.v. boomkor	101	63	65	43	63	61	89
bordentrawl	.	.	-	.	.	14	20
rondvisspan	-	-	28	.	.	.	34
haringspan	-	-	51	122	82	106	178
1501- pk Totaal	101	62	54	31	50	59	96
w.v. boomkor	101	62	54	31	51	59	97
haringspan	-	-	-	-	.	-	.
Alle schepen Totaal	74	57	61	46	53	54	76
w.v. boomkor	83	60	61	41	57	58	86
bordentrawl	70	57	44	30	26	29	32
rondvisspan	98	63	71	67	40	60	76
haringspan	-	-	92	130	72	52	90
garnalen	28	34	44	28	54	38	45
diversen	23	42	106	34	58	62	50

1) Arbeidsopbrengst = nettoresultaat + deel (incl. proviand) + sociale voorzieningen + graasiloon/vakantiegeld.

2) Voorlopige cijfers.

. geeft aan dat de tak van visserij van weinig betekenis is.

3. Grote zeevisserij

3.1 De vloot

Per saldo is de vloot van vrieshektrawlers in 1985 drie schepen kleiner geworden. Tegenover de toevoeging aan de vloot van één nieuwe (grote) vrieshektrawler stond een vermindering met vier kleinere. Deze zijn ofwel naar het buitenland verkocht ofwel onder vreemde vlag gaan varen.

Tabel 3.1 Overzicht van de vloot van de grote zeevisserij
(per 31 december)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985 1)
Aantal vaartuigen:							
Zijtrawlers zonder diepvriesinstallatie	1	-	-	-	-	-	-
Hektrawlers zonder diepvriesinstallatie	-	-	-	-	-	-	-
Hektrawlers met diepvriesinstallatie	25	22	24	26	28	27	24
Totaal	26	22	24	26	28	27	24
Gemidd. motorvermogen:							
- in pk	1876	2061	2268	2478	2641	3054	3348
- in kW	1380	1515	1669	1823	1942	2247	2463
Aantal vaartuigen met een motor van:							
	pk	kW					
1001-1200	741-	880	3	-	-	-	-
1201-1400	881-	1030	4	2	1	1	-
1401-1700	1031-	1250	1	1	1	-	-
2000-2300	1470-	1700	17	17	17	16	13
2301-3000	1701-	2200	1	1	2	2	1
3001-6000	2201-	4400	-	-	3	6	9
						12	13
Aantal vaartuigen met een ouderdom van:							
0 - 10 jaar			18	19	22	23	20
11 - 20 jaar			7	3	2	3	5
meer dan 20 jaar			1	-	-	-	-

1) Voorlopige cijfers.

Bron: Scheepsvaartinspectie, LEI.

Hoewel het gemiddelde motorvermogen per schip wederom toenam is de totale motorcapaciteit van de vloot van de grote zeevisserij door die mutaties teruggelopen van 82500 pk per eind 1984 tot 80400 pk per ultimo 1985.

De eisen die onder de huidige omstandigheden aan de trawler-vloot worden gesteld brengen met zich mee dat alleen de grootste eenheden efficiënt kunnen worden ingezet voor andere activiteiten, naast de visserij in de Noordzee en omliggende wateren. Het aandeel van de schepen boven 3000 pk is dan ook verder toegenomen.

3.2 Bedrijfsresultaten

De bedrijfsresultaten van de vrieshektrawlers zijn sterk beïnvloed door het EG-visserijbeleid. Door een beperking van de makreelvisserij - jarenlang de kurk waarop de grote zeevisserij dreef na het sluiten van de haringvisserij in de Noordzee - zijn de activiteiten verschoven. Enerzijds leverde de haringvisserij in Noordzee wederom wat meer mogelijkheden op en is meer op vissoorten als horsmakreel gevist. Anderzijds is gevist in verder weg gelegen wateren (Oostkust van Amerika) en werden de schepen gebruikt om vangsten van buitenlandse vissersschepen over te

Tabel 3.2 Gemiddelde bedrijfsresultaten van de vrieshektrawlers van de grote zeevisserij (1000 gld.)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
					1)	2)	2)
1180-1320 pk (870- 970 kW)							
Bruto-besomming	1977	2274	.	.	.	.	.
Netto-resultaat	-263	-414	.	.	.	.	.
Loonkosten matroos	57	61	.	.	.	.	.
2000-2300 pk (1400-1700 kW)							
Bruto-besomming	3910	4623	6445	5932	5640	4974	5112
Netto-resultaat	-18	-184	+504	+217	+173	+58	-50
Loonkosten matroos	76	85	111	101	97	87	90
3200-4500 pk (2350-3300 kW)							
Bruto-besomming	.	.	.	11338	11632	11754	11087
Netto-resultaat	.	.	.	+755	+615	+192	-426
Loonkosten matroos	.	.	.	133	140	129	127

1) Voorlopige cijfers.

2) Raming.

nemen en in te vriezen (makreel rond het Verenigd Koninkrijk, kabeljauw in de Oostzee). Deze gang van zaken heeft zowel de opbrengsten als de kosten beïnvloed.

De kleinere vrieshektrawlers (2000-2300 pk) hadden weliswaar hogere opbrengsten dan in 1984, doch kostenstijgingen leverden voor deze schepen gemiddeld een netto-tekort op, tegen een overschot in 1984. Het inkomen van de opvarenden werd enigszins hoger als gevolg van de besommingsstijging.

De grote vrieshektrawlers (3200-4500 pk) besomden minder dan in 1984. Door ook bij deze trawlers gestegen kosten veranderde het gemiddelde resultaat, dat in 1984 nog positief was, in een aanzienlijk netto-tekort. Ook het inkomen van de opvarenden daalde licht.

Uit deze cijfers blijkt dat deze sector moeite heeft om in de gewijzigde verhoudingen opbrengsten en kosten met elkaar in evenwicht te brengen. Ook in de komende jaren ziet het er naar uit dat de situatie moeilijk blijft. Tegenover de in 1986 gunstige ontwikkeling van de olieprijs en een verdere verruiming van de haringquota in de Noordzee staan krappere makreelquota en niet geringe kosten voor activiteiten buiten de traditionele visgronden. Tenslotte heeft ook de gedaalde dollarkoers een ongunstige invloed op de opbrengsten, voorzover afzetcontracten in dollars luiden.

4. Mosselcultuur

4.1 Aantal bedrijven en vloot

De reeds enkele jaren voortdurende geleidelijke daling van het aantal bedrijven in de mosselcultuur heeft zich ook in het seizoen 1985/86 voortgezet. De slechte resultaten van vooral de kleinere bedrijven hebben belangrijk bijgedragen tot de afname van het aantal bedrijven. Een aantal kleinere bedrijven is overgenomen door grotere bedrijven, waarbij het ontbreken van een opvolger in de meeste gevallen eveneens een rol heeft gespeeld. Voor de grotere bedrijven betekende bedrijfsuitbreiding een effectiever gebruik van de technische mogelijkheden, met name van de in het verleden uitgebreide laadcapaciteit van de schepen. In het afgelopen seizoen is nauwelijks geïnvesteerd in een uitbreiding van de totale vlootcapaciteit. Ook het aantal geïnstalleerde nieuwe motoren was veel kleiner dan in voorgaande seizoenen. Waarschijnlijk hebben de ongunstige resultaten in de voorgaande seizoenen, met name die in 1984/85, de lust tot investeren negatief beïnvloed. Het gemiddelde motorvermogen van de mosselschepen is wel enigszins gestegen, maar dit was het gevolg van het afstoten van twee kleinere oude schepen. In het seizoen 1986/87 zijn aanzienlijk meer investeringen te verwachten. Enerzijds zijn de verbeterde bedrijfsresultaten daarvoor een traditionele aanzet, anderzijds is geconstateerd dat er verschillende plannen bestaan, die voor een deel reeds in uitvoering zijn.

4.2 Aanvoer en opbrengst

De wisselvalligheid van de mosselaanvoer is ook in het seizoen 1985/86 tot uiting gekomen. Na de zeer lage aanvoer in het voorafgaande seizoen herstelde de produktie zich weer tot een hoog niveau. In Zeeland was weliswaar de produktie enigszins lager, maar vanuit de Waddenzee werden bijna driemaal zoveel mosselen geleverd als in 1984/85.

Doordat de gemiddelde prijs niet daalde en zelfs nog licht steeg, was de totale opbrengst ruim 60% hoger dan een jaar geleden. Het uitblijven van een prijsdaling bij de genoemde aanvoersterijging was te danken aan enerzijds verruimde afzetmogelijkheden en anderzijds een vrij aanzienlijke vermindering van de import (uit het Waddengebied van Denemarken en de Duitse Bondsrepubliek), waardoor het totale aanbod niet zo sterk steeg. De ontplooiing van belangen van Nederlandse handels- en verwerkingsbedrijven in die gebieden heeft in het algemeen een dempend karakter op schommelingen in de mosselprijs. Doordat nu naast Zeeland en het Nederlandse Waddengebied een derde kweekgebied mede de produktie

Tabel 4.1 Aantal bedrijven en vloot van de mosselcultuur
(per 31 december)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985 1)
Aantal bedrijven 2):							
- kleinste	3	3	5	3	4	3	5
- kleine	13	12	13	12	9	8	8
- middelgrote	25	29	26	27	25	27	24
- grote	30	23	20	24	29	22	20
- grootste	<u>8</u>	<u>12</u>	<u>15</u>	<u>12</u>	<u>10</u>	<u>14</u>	<u>15</u>
Totaal	79	79	79	78	77	74	72
W.v.:							
- in Zeeland	75	75	75	73	72	69	67
- in Noord-Nederland	4	4	4	5	5	5	5
Aantal schepen:							
- Zeeland	78	78	78	77	76	75	73
- Noord-Nederland	<u>4</u>	<u>4</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>5</u>
Totaal	82	82	82	82	81	80	78
Gemidd.motorvermogen:							
- in kW	213	222	228	232	238	247	247
- in pk	289	302	310	316	324	335	335
Aantal schepen met een motor van:							
pk	kW						
1-200	1-150	11	9	8	7	6	6
201-300	151-220	37	32	29	26	25	17
301 e.m.	221 e.m.	34	41	45	49	50	55
Aantal schepen met een ouderdom van:							
0 - 10 jaar		7	11	12	12	17	17
11 - 20 jaar		3	2	3	3	3	3
meer dan 20 jaar		72	69	67	67	61	58

1) Voorlopige cijfers.

2) Ingedeeld volgens het aandeel in de totale productiecapaciteit; grenzen resp. 0,5-0,8-1,3 en 1,8% van die productiecapaciteit.

Bron: Produktschap voor Vis en Visprodukten; Directie van de Visserijen, LEI.

verzorgt kunnen meer dan voorheen aanvoerschommelingen in het ene gebied worden opgevangen door het andere. Met name doordat in het nieuw in produktie genomen gebied Nederlandse bedrijven een groot aandeel hebben zal deze situatie zich voorlopig handhaven.

Een aanwijzing voor de groei van de afzetmogelijkheden geeft het feit dat in 1985/86 geen mosselen door het Mossel fonds zijn opgenomen. Ondanks de sterk toegenomen eigen produktie in Nederland (met 42 mln kg) en de lang niet met dezelfde hoeveelheid gedaalde import (met 19 mln kg) bleek het totale aanbod voldoende vraag te ontmoeten. Aangenomen mag worden dat de aanzienlijke importen in 1984/85, bij geringe Nederlandse aanvoer, deze vraag gaande hebben kunnen houden. Op alle afzetmarkten werden meer mosselen verkocht, verse maar in toenemende mate verwerkte mosselen (diepgevroren, halfconserven). In het afgelopen seizoen werd dan ook 35% van de Nederlandse aanvoer door de verwerkende bedrijven opgenomen.

Tabel 4.2 Aanvoer en opbrengst van consumptiemosselen 1)

	79/80	80/81	81/82	82/83	83/84	84/85	85/86
Aanvoer (mln.kg):							
- uit Zeeland	40	33	23	38	30	38	33
- uit de Waddenzee	<u>41</u>	<u>34</u>	<u>77</u>	<u>78</u>	<u>65</u>	<u>26</u>	<u>73</u>
Totaal	81	67	100	116	95	64	106
Opbrengst (mln.gld.):							
- uit Zeeland	24	33	6	11	10	16	14
- uit de Waddenzee	<u>27</u>	<u>22</u>	<u>27</u>	<u>28</u>	<u>28</u>	<u>17</u>	<u>40</u>
Totaal	51	55	33	39	38	33	54
Gemiddelde prijs (gld./100 kg):							
- uit Zeeland	61	98	27	28	31	41	43
- uit de Waddenzee	<u>65</u>	<u>65</u>	<u>35</u>	<u>36</u>	<u>44</u>	<u>65</u>	<u>54</u>
Totaal	63	82	33	33	40	50	51

1) Hieronder zijn niet begrepen de door het Mossel fonds opgenomen aanvoeren, w.v. de hoeveelheden waren (in mln.kg):

	1	1	26	42	11	2	0
--	---	---	----	----	----	---	---

Bron: Produktschap voor Vis en Visprodukten.

4.3 Bedrijfsresultaten

De resultaten van de mosselkwekerijen verbeterden in het seizoen 1985/86 in het algemeen aanzienlijk. Zoals uit tabel 4.3 blijkt trad deze verbetering op bij zowel kleine als grote be-

Tabel 4.3 Gemiddelde resultaten per bedrijf in de mosselcultuur (1000 gld.)

	79/80	80/81	81/82	82/83	83/84	84/85	85/86
			1)	1)	1)	1)	2)
Kleine bedrijven 3)							
Bruto-opbrengst	265	300	313	286	198	106	414
Netto-resultaat	-15	-6	-53	-65	-115	-197	+84
Loonkosten per opvarende	37	41	45	47	49	51	52
Arbeidsopbrengst per opvarende	31	39	25	18	-3	-34	83
Middelgrote bedrijven 3)							
Bruto-opbrengst	738	748	475	504	462	377	620
Netto-resultaat	+391	+371	+12	+22	+68	-45	+158
Loonkosten per opvarende	37	41	45	47	49	51	52
Arbeidsopbrengst per opvarende	161	157	48	53	69	36	105
Grote bedrijven 3)							
Bruto-opbrengst	874	1032	656	773	669	597	754
Netto-resultaat	+447	+528	+44	+84	+67	+67	+184
Loonkosten per opvarende	37	41	45	47	49	51	52
Arbeidsopbrengst per opvarende	172	201	58	72	68	70	105
Grootste bedrijven 3)							
Bruto-opbrengst	.	.	959	1206	1126	1210	1447
Netto-resultaat	.	.	+193	+292	+252	+403	+592
Loonkosten per opvarende	.	.	45	47	49	51	52
Arbeidsopbrengst per opvarende	.	.	99	132	115	140	193

1) Voorlopige cijfers.

2) Raming.

3) Zie noot 2 bij tabel 4.1 (wegens het geringe aantal bedrijven zijn de twee groepen kleinste bedrijven samengevoegd).

drijven. Relatief echter was de toeneming van de bruto-opbrengst bij de kleine bedrijven verreweg het grootst. Doordat vele kleine bedrijven de cultuur geheel of grotendeels op de Waddenzee uitoefenen heeft de hiervoor genoemde zeer aanzienlijke produktie-stijging in dat gebied de rentabiliteit van de kleine bedrijven op een reeds jarenlang niet bereikt niveau gebracht.

Hoewel de stijging van de bruto-opbrengst voor de middelgrote en grotere bedrijven relatief geringer was, leidde dit toch tot een forse verbetering van de bedrijfsresultaten. Uiteindelijk was het netto-resultaat in alle capaciteitsklassen aanzienlijk beter dan in 1984/85 en ook beter dan in de daaraan voorafgaande drie seizoenen. In alle groepen was het netto-resultaat positief, voor de kleine bedrijven voor het eerst sinds een reeks van jaren.

De in de kosten begrepen loonkosten zijn geraamd op basis van loonbetalingen in een aantal bedrijven. Omdat niet voldoende waarnemingen ter beschikking stonden om hierbij verschillen te berekenen tussen grote en kleine bedrijven is volstaan met de toerekening van hetzelfde bedrag per man in alle groepen, hoewel in het basismateriaal wel degelijk vrij grote verschillen zijn geconstateerd. De toerekening geschiedde voor alle opvarenden, inclusief eigenaren, voor hetzelfde bedrag; een vergoeding voor leiding en toezicht is zoals bij het LEI gebruikelijk niet in de kosten begrepen.

Een berekening van de inkomenspositie van de opvarenden - nog steeds voor het merendeel de ondernemers of hun familieleden zelf - onder voorbijgaan van de in te calculeren loonsom is mogelijk in de vorm van het vaststellen van de gemiddelde arbeidsopbrengst per manjaar. De arbeidsopbrengst wordt berekend door van de bruto-opbrengst alle kosten, behalve loon en sociale lasten af te trekken. Het saldo bestaat dus uit de som van loonbestanddelen en netto-resultaat en is, berekend per opvarende, in tabel 4.3 eveneens vermeld.

De zeer grote verschillen tussen grote en kleine bedrijven zijn in 1985/86 aanzienlijk kleiner geworden. Voor de sector als geheel levert een voorlopige schatting een gemiddelde arbeidsopbrengst per manjaar op van 124.000 gulden tegen 57.000 in het voorgaande seizoen.

5. Totale resultaten per sector

5.1 Kottervisserij

In 1985 is de totale besomming van de kottervisserij aanzienlijk toegenomen, bijna uitsluitend door een gunstige prijsontwikkeling. De besommingstijging was naar verhouding groter dan de uitbreiding van de vlootcapaciteit en daarmee ook groter dan de kostenstijgingen. Het verschil tussen de besomming en de technische kosten - kosten zonder loonbestanddelen - wordt gevormd door de arbeidsopbrengst. Deze is door de genoemde ontwikkelingen in 1985 aanzienlijk gestegen. Zelfs rekening houdend met de inflatie blijkt de totale arbeidsopbrengst van de kottersector sinds jaren dit niveau niet te hebben bereikt.

Van de stijging van de arbeidsopbrengst van 1984 op 1985 ten bedrage van 73 miljoen gulden was 35 miljoen nodig voor loonafspraken, waardoor de totale loonsom eveneens op een ongekend hoog niveau kwam. De resterende 38 miljoen kwam ten goede aan het netto-resultaat, dat daardoor vanuit een negatief totaal van 34 miljoen in 1984 omgebogen werd tot een positief saldo van rond 4 miljoen in 1985.

De gestegen totale arbeidsopbrengst van de kottersector moet uiteraard in verband worden gebracht met de ontwikkeling van het aantal opvarenden. Van 1984 tot 1985 nam dit aantal toe van 2920 tot 3000 man. Omdat deze stijging kleiner was dan die van de arbeidsopbrengst ontwikkelde de gemiddelde arbeidsopbrengst per opvarende zich gunstig. Tabel 5.2 geeft een indruk van de ontwikkeling van opbrengsten, kosten en arbeidsopbrengst, gemiddeld per opvarende, sedert 1970. De voortgaande investeringen in steeds grotere schepen blijken het aantal pk's dat gemiddeld per man wordt ingezet op een steeds hoger niveau te brengen. In 1985 was reeds ruim tweemaal zoveel pk's per man werkzaam als in het begin van de zeventiger jaren. Daarmee heeft de gemiddelde besomming per man (na uitschakeling van de geldontwaarding, dus berekend in gulden van 1985) geen gelijke tred kunnen houden. De kosten per man zijn sinds 1970 wel verdubbeld, waardoor de gemiddelde arbeidsopbrengst per opvarende lang niet met de besomming meesteg. Het toch relatief gunstige jaar 1985 komt met een gemiddelde arbeidsopbrengst van 76.000 gulden in de periode 1970-1985 pas op de zesde plaats, na achtereenvolgens 1978, 1979, 1972, 1973 en 1971. Het is duidelijk dat de zeer omvangrijke investeringen in grote kotters, gepaard met een flinke uitbreiding van de vangstcapaciteit, niet heeft geleid tot hogere inkomens. Dit wordt veroorzaakt door een samenspel van drie oorzaken:

- de afnemende opbrengst per pk van grotere kotters;
- de intensieve bevissing van de Noordzee;

- de stijging van de olieprijs, die nog werd versterkt door het in de vaart brengen van steeds energie-intensievere kotters.

Voor een globaal overzicht in de ontwikkelingen in de laatste vijftien jaar zijn enkele gegevens over de kottersector in tabel 5.3 samengevat. Uit de tabel blijkt dat het aantal kotters in de jaren 1984-1985 even groot was als in 1971-1972. Door het aanzienlijk grotere aandeel van grote kotters is het motorvermogen uiteraard tegenwoordig veel groter en ook het aantal opvarenden nam toe. In de tussenliggende jaren 1977-1978, na een aanvankelijke investeringsgolf en een daaraanvolgende sanering, lag zowel het aantal kotters als het aantal opvarenden op een lager niveau. De totale besomming blijkt in 1977-78 - in gulden van gelijke koopkracht - gelijk te zijn geweest aan die in 1971-72; in 1984-85 was die aanzienlijk hoger. Opmerkelijk zijn de wijzigingen in de onderlinge verhouding tussen de verschillende vissoorten in de totale besomming. Het aandeel van de tong is over de gehele periode teruggelopen, dat van de schol toegenomen. Het aandeel van de kabeljauw was in 1977-78 hoger dan in 1971-72 en is overigens tot in 1980-81 verder toegenomen (tot 20%). In de laatste jaren is het belang van de kabeljauw weer afgenomen. Het aandeel van haring in de totale besomming is op zichzelf gering en is in de periode tot de tweede helft van de jaren zeventig tot nul gedaald. De hervatting van de haringvangst in de tachtiger jaren heeft nog niet geleid tot een even groot aandeel van de haringbesomming als in het begin van de jaren zeventig. De garnalenvisserij is, hoewel op zichzelf per saldo niet teruggelopen, in het geweld van de achtereenvolgende investeringsgolven achtergebleven. Na aftrek van de - steeds stijgende - technische kosten blijkt de totale arbeidsopbrengst van 1971-1972 tot 1977-1978 te zijn gedaald. Door een eveneens gedaald aantal opvarenden bleek de gemiddelde arbeidsopbrengst per opvarende in 1977-1978 op hetzelfde niveau te liggen als in 1971-1972. Van 1977-1978 tot 1984-1985 stegen besomming en technische kosten in gelijke mate, resulterend in een gelijkgebleven totale arbeidsopbrengst. Door een aanzienlijk toegenomen aantal opvarenden werd de gemiddelde arbeidsopbrengst per opvarende lager.

Hoe de situatie zich in de komende jaren zal ontwikkelen zal uiteraard afhangen van een samenstel van factoren. Genoemd kunnen worden:

- aanzienlijke daling van de olieprijs in 1986; wat zullen de ontwikkelingen verder zijn?
- beperking van de vangstcapaciteit door het instellen van licenties;
- bovendien beperken van de visserij-activiteit door stilligregelingen;
- al of niet instellen van een saneringsregeling;

- eventuele bijkomende overheidsmaatregelen, zoals een pk-grens van 2000 pk per schip, beperking van de boomkorlengte, e.d.;
- ontwikkelingen in de aan Nederland toe te wijzen EG-quota;
- ontwikkelingen in de consumptie van en de vraag naar vis, daarmee het prijsniveau bepalend.

De onzekerheid ten aanzien van dit samenstel van ontwikkelingen maakt een waardering van de toekomstige gang van zaken tot een werkzaamheid die slechts resultaten oplevert met ruime onzekerheidsmarges. Zonder nadere gegevens over die ontwikkelingen of andere veronderstellingen daarover is het dan ook momenteel niet mogelijk cijfermatige opstellingen te maken die nuttig zijn voor de "policymakers".

Tabel 5.1 Totaalresultaat van de kottervisserij (mln.gld.)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985 1)
Aantal schepen	500	518	549	565	581	602	614
Motorverm. (1000 pk)	331	360	407	440	474	514	538
Aantal opvarenden	2243	2359	2499	2562	2747	2919	2997
Olieverbruik (mln l)	203	213	220	260	297	324	326
Besomming 2)	422	440	523	572	635	693	801
Af: Techn. kosten 3)	255	306	372	455	489	537	572
Arbeidsopbrengst	167	134	151	117	146	156	229
waarvan:							
- deel/soc. lasten	140	136	155	158	179	190	225
- netto-resultaat	+27	-2	-4	-41	-33	-34	+4
In gulden van 1985:							
Besomming 2)	551	540	601	620	669	710	801
Af: Techn. kosten 3)	333	376	430	494	515	550	572
Arbeidsopbrengst	218	164	174	126	154	160	229
waarvan:							
- deel/soc. lasten	183	167	178	171	189	195	225
- netto-resultaat	+35	-3	-4	-45	-35	-35	+4

1) Voorlopige cijfers.

2) Inclusief overige opbrengsten.

3) Alle kosten, excl. deel, sociale lasten, proviand, graailoon/vakantiegeld.

Tabel 5.2 Gemiddelde resultaten per manjaar in de kottervisserij
(in 1000 gld. geldswaarde 1985)

Jaar	pk	Be- som- ming	Af- schr. rente	Ov. kos- ten	Ar- beids- opbr.	Waarvan:	
						Deel/ soc. lasten	Netto- resul- taat
1970	83	163	33	56	74	67	+7
1971	90	182	35	64	83	72	+11
1972	95	190	32	64	94	76	+18
1973	106	210	39	78	93	83	+10
1974	125	190	53	90	47	67	-20
1975	143	198	52	91	55	68	-13
1976	151	212	51	99	62	72	-10
1977	151	221	46	100	75	75	+0
1978	148	230	37	93	100	81	+19
1979	148	246	40	109	97	81	+16
1980	153	229	37	121	71	72	-1
1981	163	240	40	130	70	72	-2
1982	172	242	47	145	50	67	-17
1983	173	244	49	138	57	70	-13
1984	176	244	47	141	56	68	-12
1985 1)	179	267	47	144	76	75	+1

1) Voorlopige cijfers.

Tabel 5.3 Ontwikkeling van de bedrijfsresultaten van de kottersector in de periode 1971-1985 (gulden van 1985)

	Gemiddeld over de jaren:		
	1971+72	1977+78	1984+85
Aantal schepen	606	498	608
Waarvan (in procenten):			
1- 200 pk	22	22	16
201- 300 pk	21	13	23
301- 600 pk	39	18	9
601- 1100 pk	18	27	17
1101- 1500 pk	0	17	19
boven 1500 pk	0	3	16
Motorvermogen (1000 pk)	242	326	526
Aantal opvarenden	2605	2149	2958
In mln gld:			
Besomming	487	485	756
Af: Technische kosten	255	292	561
Arbeidsopbrengst	<u>232</u>	<u>193</u>	<u>195</u>
Samenstelling besomming (in %):			
Tong	48	38	33
Schol	18	25	32
Kabeljauw	12	17	14
Haring	4	0	3
Overige vis	11	15	14
Garnalen	7	5	4
Gemiddeld per schip:			
Aantal pk's	399	655	865
Aantal opvarenden	4,3	4,3	4,9
In 1000 gld:			
Besomming	803	975	1243
Af: Technische kosten	421	586	923
Arbeidsopbrengst	<u>382</u>	<u>389</u>	<u>320</u>
Gemiddeld per pk:			
In gld:			
Besomming	2012	1489	1436
Af: Technische kosten	1054	895	1066
Arbeidsopbrengst	<u>958</u>	<u>594</u>	<u>370</u>
Gemiddeld per opvarende:			
Aantal pk's	93	152	178
In 1000 gld:			
Besomming	187	226	255
Af: Technische kosten	98	136	189
Arbeidsopbrengst	<u>89</u>	<u>90</u>	<u>66</u>

5.2 Grote zeevisserij

Het geraamde sectorresultaat van de grote zeevisserij in 1985 laat een netto-tekort zien van rond 6 miljoen gulden, tegen een tekort van 4 miljoen in 1984. De totale bedrijfsopbrengsten waren 12 miljoen gulden hoger, in belangrijke mate door een stijging van de eigenlijke besomming van visserij-activiteiten (van 170 tot 199 miljoen). De opbrengst van andere activiteiten (overneming van vangsten van buitenlandse schepen) ter verdere verwerking) daalde in 1985 ten opzichte van het voorgaande jaar. Verondersteld mag worden dat in 1985, na de escalerende quotaproblemen in 1984, de sector zich wat beter kon aanpassen aan de nieuwe situatie.

Doordat de totale technische kosten - kosten zonder loonbestanddelen - met bijna hetzelfde bedrag toenamen bleef de totale arbeidsopbrengst op ongeveer hetzelfde niveau als in 1984 en de twee daaraan voorafgaande jaren. Gemiddeld per opvarende daalde de arbeidsopbrengst in de laatste jaren echter geleidelijk.

Van de rond 1 miljoen gulden hogere arbeidsopbrengst vergden loonaanspraken 3 miljoen meer dan in 1984, waardoor het nettoresultaat de genoemde daling met 2 miljoen onderging.

Bij de beoordeling van resultaten van de grote zeevisserij dient steeds in het oog te worden gehouden dat het hier om geïntegreerde bedrijven gaat, waarbij de visserij, tezamen met handelsactiviteiten en in vele gevallen ook visverwerking, binnen een groter geheel ingepast moet worden. Enerzijds betekent dit dat de bedrijfspolitiek van de bedrijven gericht is op een ruimere opvatting van de bedrijfsactiviteiten dan alleen de visserij. Vanuit deze optiek is eigenlijk een beoordeling van de bedrijfsresultaten van de visserij afzonderlijk niet geheel compleet en dient ook het resultaat van de verdere activiteiten in de beoordeling te worden betrokken. Het onderzoek beweegt zich echter alleen op het gebied van de visserij in engere zin. Aan de andere kant kan toch worden gesproken van een redelijk af te zonderen visserij-activiteit, omdat - vooral met het oog op de bepaling van de besommingsafhankelijke loonaanspraken van de bemanning - de vangsten vanuit de visserij-afdeling tegen een weloverwogen prijsniveau naar de handelsafdeling worden overgeheveld. Deze prijzen zullen uiteraard zijn ingegeven door verwachtingen ten aanzien van de afzetprijzen. Omdat allerhande ontwikkelingen kunnen en zullen leiden tot andere prijzen dan verwacht, is in een aantal gevallen het prijsniveau waarop met de bemanning wordt afgerekend - en dat ook wordt gebruikt voor de bepaling van de visserijbesomming - niet representatief voor de uiteindelijk gerealiseerde afzetprijzen. Dit is echter niet anders dan in andere takken van visserij, waar de prijzen op afslagniveau ook worden bepaald door prijsverwachtingen van de handel, waarbij de realiteit mee- of tegenvalt. In de verse vishandel zijn deze risico's betrekkelijk klein door een van-dag-tot-dag handel, maar voor verwerkers (fileren, diepvriezen) liggen deze risico's in hetzelfde vlak als bij de handel in diepvriesvis van de rederijen.

Voor de nabije toekomst is het beeld, zoals reeds enkele jaren gebruikelijk is, onduidelijk. Enerzijds afhankelijk van quotatoewijzingen, kunnen de bedrijven anderzijds trachten voor tekorten compensatie te krijgen in visserijen buiten de EG-zone, op niet-gequoteerde vissoorten en in andere activiteiten als het overnemen van de vangst van buitenlandse schepen.

Tabel 5.4 Totaalresultaat van de grote zeevisserij (mln.gld.)

	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
					1)	1)	1)
Aantal schepen	29	26	25	27	28	28	28
Motorverm. (1000 pk)	52	50	56	66	74	78	81
Inh. schepen (1000 BRT)	13	13	14	17	21	22	23
Aantal opvarenden	433	419	468	527	567	576	590
Olieverbr. (mln liters)	40	37	44	54	62	62	68
Besomming 2)	90	98	144	173	182	203	215
Af: Techn. kosten 3)	60	70	88	107	118	141	152
Arbeidsopbrengst	30	28	56	66	64	62	63
waarvan:							
- deel/soc. lasten	32	34	47	57	60	66	69
- netto-resultaat	-2	-6	+9	+9	+4	-4	-6
In gulden van 1985:							
Besomming 2)	118	120	166	188	192	208	215
Af: Techn. kosten 3)	79	85	102	116	124	144	152
Arbeidsopbrengst	39	35	64	72	68	64	63
waarvan:							
- deel/soc. lasten	42	42	54	62	63	68	69
- netto-resultaat	-3	-7	+10	+10	+5	-4	-6

1) Voorlopige cijfers.

2) Inclusief overige opbrengsten.

3) Alle kosten, excl. gages, sociale lasten en proviand.

5.3 Mosselcultuur

Na een viertal seizoenen met matige tot vrij ongunstige resultaten is het totaalresultaat in 1985/86 aanzienlijk gunstiger uitgevallen. Een toegenomen produktie, gepaard met een nog licht stijgende opbrengstprijis leidde tot een totale opbrengst van 55 miljoen gulden, 21 miljoen meer dan in 1984/85. Daarmee is - nominaal - het niveau van de seizoenen 79/80 en 80/81 weer bereikt. Reëel, dus rekening houdend met de geldontwaarding, loopt de opbrengst nog steeds achter bij de genoemde jaren.

De technische kosten - kosten zonder loonbestanddelen - zijn in 1985/86 eveneens toegenomen en wel tot op het niveau van 1983/84. In het tussenliggende seizoen waren deze kosten duidelijk minder als gevolg van de geringe activiteiten die met de zeer geringe produktie samenhangen.

Ook de krappe liquiditeit van vele bedrijven in 1984/85 heeft vermoedelijk gezorgd voor lage uitgaven door middel van uitstel van onderhoud e.d. In reële gulden is sinds de jaren 1981-1984 een teruggang van het niveau van de totale technische kosten waar te nemen. Een en ander kan in verband worden gebracht met de geleidelijke concentratie van bedrijven en het daardoor teruglopend totaalaantal bedrijven.

Als gevolg van de ontwikkeling van opbrengsten en technische kosten is de totale arbeidsopbrengst, nominaal zowel als reël, in 1985/86 aanzienlijk boven die in de vier voorafgaande seizoenen gekomen, hoewel echter nog niet het peil van de gunstige seizoenen 1979/80 en 1980/81 kon worden bereikt. Bij een ongeveer gelijkblijvende loonsom is dan ook het netto-resultaat aanzienlijk verbeterd.

De gemiddelde arbeidsopbrengst per opvarende is door de stijging van de totale arbeidsopbrengst en het - door concentratie van bedrijven - wederom verminderde aantal opvarenden aanzienlijk toegenomen. Vergeleken met 1984/85 trad ruim een verdubbeling op.

De sterke schommelingen in de resultaten welke uit tabel 5.5 blijken zijn een kenmerk voor deze bedrijfstak. Niet alleen schommelingen in de produktie en prijschommelingen, maar ook de sinds enige jaren toegenomen concurrentie van de produktie in het Waddengebied van de Duitse Bondsrepubliek en Denenmarken hebben grote invloed op de rentabiliteit van de Nederlandse cultuur. Doordat in seizoenen met een krappe aanvoer vanuit het Nederlandse kweekgebied de handel zich in meerdere of mindere mate kan bevoorraden in de genoemde gebieden - met daarbij nog enige aanvoer uit Ierland en het Verenigd Koninkrijk - werden niet meer als voorheen krappe aanvoeren gecompenseerd door hogere prijzen. Daardoor schommelen de bedrijfsresultaten sterker dan voorheen met het produktieniveau mee.

Het laat zich daarentegen aanzien, dat een regelmatigere marktvoorziening vanuit de verschillende produktiegebieden het prijsniveau gemiddeld op een hoger peil kan brengen dan in de situatie van sterk schommelend aanbod.

Tabel 5.5 Totaalresultaat van de mosselcultuur (mln.gld.)

	79/80	80/81	81/82	82/83	83/84	84/85	85/86
			1)	1)	1)	1)	2)
Aantal bedrijven	79	79	79	78	77	74	72
Aantal schepen	82	82	82	82	81	80	78
Motorvern. (1000 pk)	23,7	24,8	25,4	25,9	26,2	26,2	26,1
Aantal opvarenden	253	255	245	242	241	240	235
Besomming 3)	53,1	56,8	35,8	40,3	41,6	33,6	54,6
Af: Techn. kosten 4)	<u>18,4</u>	<u>19,9</u>	<u>23,0</u>	<u>24,2</u>	<u>25,2</u>	<u>19,9</u>	<u>25,4</u>
Arbeidsopbrengst	34,7	36,9	12,8	16,1	16,4	13,7	29,2
waarvan:							
- loon/soc. lasten	9,3	10,4	10,9	11,3	11,7	12,2	12,2
- netto-resultaat	+25,4	+26,5	+1,9	+4,8	+4,7	+1,5	+17,0
In guldens van 1985:							
Besomming 3)	69,4	69,7	41,1	43,7	43,9	34,4	54,6
Af: Techn. kosten 4)	<u>24,0</u>	<u>24,4</u>	<u>26,4</u>	<u>26,2</u>	<u>26,6</u>	<u>20,4</u>	<u>25,4</u>
Arbeidsopbrengst	45,4	45,3	14,7	17,5	17,3	14,0	29,2
waarvan:							
- loon/soc. lasten	12,2	12,8	12,5	12,3	12,3	12,5	12,2
- netto-resultaat	+33,2	+32,5	+2,2	+5,2	+5,0	+1,5	+17,0

- 1) Voorlopige cijfers.
- 2) Raming.
- 3) Inclusief overige opbrengsten.
- 3) Alle kosten, excl. loon en sociale lasten.

6. Financiële positie kottervisserij

Aantal bedrijven

Het aantal bedrijven in de kottervisserij is belangrijk lager dan het aantal schepen omdat er bedrijven zijn (62 aan het eind van 1985) die meer dan een schip exploiteren.

Het aantal bedrijven is, evenals het aantal schepen, in de laatste jaren fors toegenomen; sinds 1979 met 20%. Enerzijds was dit het gevolg van toetreding van nieuwe bedrijven (bijvoorbeeld opvarenden die zelf een schip kochten), anderzijds is het voorgekomen dat bedrijven werden gesplitst.

De bedrijven met meerdere schepen exploiteren vooral grotere kotters. Dit blijkt uit het feit dat 45% van de kotters met een motorvermogen boven 1100 pk tot de "rederijen" behoort. Van de kotters met lagere vermogens behoort slechts 10% tot dergelijke bedrijven.

Financiering

In 1985 is het totaal vreemd vermogen op lange termijn in de kottersector verder toegenomen tot naar schatting 492 miljoen gulden. Deze toename was kleiner dan in voorgaande jaren (tabel 6.1), hetgeen duidt op een afzwakking van de investeringsgolf.

Tabel 6.1 Investerings en vreemd vermogen in de kottervisserij

	1980	1981	1982	1983	1984	1985 1)
Investerings in mln gld. 2)	128	139	109	164	163	102
Totaal vreemd vermogen op lange termijn per ultimo in mln gld. 3)	246	321	383	427	466	492
Aantal bedrijven per ultimo	484	496	496	511	527	535
Waarvan met meer schepen	40	51	53	57	59	62
Gemiddeld vreemd vermogen op lange termijn per bedrijf (1000 gld.)	508	646	772	836	884	920

1) Voorlopige cijfers

2) Aankopen van nieuwe schepen + saldo transacties tweedehands schepen met het buitenland; bedragen v66r aftrek WIR-premie.

3) Na 1981 excl. hypotheek onroerend goed. In 1981 totaal hiervan 20 miljoen gulden.

Er werd in 1985 minder dan in voorgaande jaren geïnvesteerd, terwijl bovendien het niveau van de aflossingen hoger was (tabel

6.2). Voor een gemiddeld kotterbedrijf bedroeg aan het eind van 1985 het vreemd vermogen op lange termijn ongeveer 920.000 gulden tegenover 885.000 per ultimo 1984.

Naast dit vreemd vermogen was in behoorlijke mate met eigen vermogen gefinancierd. Per eind 1984 kwam dit eigen vermogen (op bedrijfseconomische basis berekend) uit op ongeveer 45% van het totale vermogen. Gezien de gunstige bedrijfsuitkomsten in 1985 en de enigszins afgezwakte investeringsactiviteiten komt het aandeel van het eigen vermogen per ultimo 1985 hoger uit (naar schatting 45 à 47%).

Op fiscale basis komt dit aandeel van het eigen vermogen belangrijk lager uit, doordat in dat geval de schepen lager worden gewaardeerd dan op bedrijfseconomische basis. Op grond van de waarnemingen in 1983 en 1984 kan het aandeel van het eigen vermogen in fiscale zin worden getaxeerd op 35 à 37% van het totale vermogen per eind 1985 voor een gemiddeld kotterbedrijf.

Het aandeel van het eigen vermogen (de solvabiliteit) varieert nogal binnen de sector, enerzijds naar bedrijfsgrootte maar ook binnen de grootteklassen. Bij de kleinere bedrijven (t/m 300 pk) is deze solvabiliteit gemiddeld het gunstigst (ongeveer 57% per ultimo 1985), terwijl dit percentage daalt bij het groter worden van het bedrijf (tot gemiddeld ongeveer 38% bij de bedrijven boven 1100 pk. De grootste bedrijven (met meer schepen) vormen hierop een uitzondering met een weer wat gunstiger solvabiliteit (ongeveer 48%) 1).

Netto-kasstroom

Tabel 6.2 toont het verloop van de bruto-kasstroom in de afgelopen jaren. De in hoofdstuk 2 beschreven verbetering van de rentabiliteit heeft in 1985 geleid tot een verbetering van de bruto-kasstroom van de totale sector met 45% ten opzichte van 1984. Hierdoor konden de bedrijven aanmerkelijk beter aan hun financieringsverplichtingen voldoen dan in de voorafgaande jaren. Daarbij was er ook nog de gunstige omstandigheid dat de rente lager was dan in de drie voorafgaande jaren.

Per bedrijfstype bezien was de situatie in 1985 nog niet in alle opzichten gunstig, zoals blijkt uit tabel 6.3. De bedrijven met de middenslagkotters konden, gemiddeld genomen, nog niet geheel aan hun financieringsverplichtingen voldoen. Toch trad ook bij deze bedrijven in 1985 een belangrijke verbetering op in de liquiditeitspositie. Hierbij moet nog worden opgemerkt dat de verschillen in kasstroom en financieringslasten binnen een groep zeer groot kunnen zijn. Ook onder de bedrijven met middenslagkotters kon in 1985 een niet onbelangrijk aantal wel aan de financieringsverplichtingen voldoen.

- 1) Per groep gemiddeld steeds op bedrijfseconomische basis bezien.

Tabel 6.2 Netto-resultaat, bruto- en netto-kasstroom voor de kottervisserij als geheel (mln gld.)

	1981	1982	1983	1984	1985 1)
Netto-resultaat	-4	-41	-33	-34	+4
+ afschrijving	54	71	80	87	94
+ berekende rente totale vermogen	34	40	47	46	46
= bruto-kasstroom	<u>84</u>	<u>70</u>	<u>94</u>	<u>99</u>	<u>144</u>
- aflossingen 2)	41	51	62	65	74
- betaalde rente 2)	32	38	37	39	37
= netto-kasstroom uit exploitatie	<u>+11</u>	<u>-19</u>	<u>-5</u>	<u>-5</u>	<u>+33</u>

1) Voorlopige cijfers.

2) Ramingen op basis van een looptijd van het vreemd vermogen van 10 jaar (nieuw schip) of 8 jaar (tweedehands gekocht schip). Rentepercentage in de betreffende jaren (gemiddelde rente voor scheepshypotheken) resp. 12,5 - 11,4 - 9,7 - 10,1 en 8,9%.

Tabel 6.3 Gemiddeld vreemd vermogen en netto-kasstroom per bedrijf in 1985 (bedragen in 1000 gld.; voorlopige cijfers)

	Bedrijven met één schip			Idem met meer schepen
	t/m 300 pk	301-1100 pk	meer dan 1100 pk	
Gemidd. aantal bedrijven in 1985	234	117	120	61
Gemiddeld per bedrijf: Vreemd vermogen op lange termijn per 01-01-1985	204	410	1.685	2.893
Bruto-kasstroom in 1985	71	143	448	933
- aflossing	37	144	242	323
- rente	18	38	137	202
Netto-kasstroom in 1985	<u>16</u>	<u>-39</u>	<u>69</u>	<u>408</u>

7. Fiscale winst en bedrijfseconomisch netto-resultaat

Een winstbegrip waarmee ondernemers in de visserij regelmatig worden geconfronteerd is dat volgens fiscale maatstaven. Tenminste elk jaar wordt voor het bedrijf een fiscale balans opgemaakt en wordt de fiscale winst bepaald. Gewoonlijk blijkt deze fiscale winst te verschillen van het bedrijfseconomisch netto-resultaat, in veel gevallen zelfs aanzienlijk. Het is gebleken dat dikwijls verwarring bestaat over de interpretatie van beide cijfers. Om die reden wordt in dit hoofdstuk nader ingegaan op beide winstberekeningen, hun onderlinge samenhang en onderlinge verschillen.

Voor een gefundeerd oordeel over beide winstberekeningen is het noodzakelijk inzicht te verkrijgen in het doel daarvan. Bij de fiscale winstberekening staat voor ogen het bepalen van het inkomen waarover de ondernemer inkomstenbelasting (bij BV's vennootschapsbelasting) dient te betalen, terwijl bovendien een vermogensberekening wordt gemaakt teneinde een grondslag voor de berekening van de vermogensbelasting vast te leggen. Voor de berekening van het fiscale inkomen is het dan (afgezien van mogelijke speciale regelingen) niet van belang uit welke bestanddelen dat inkomen bestaat.

Voor een bedrijfseconomische beoordeling van de bedrijfsresultaten echter is het doel inzicht te verschaffen in de rentabiliteit van de onderneming, waarbij slechts dan een netto-resultaat kan worden berekend als alle produktiefactoren die in de onderneming zijn gebruikt of verbruikt een vergoeding hebben ontvangen. Dit betekent dat ook voor de inzet van bepaalde produktiefactoren die niet als zodanig worden betaald (eigen arbeid van de ondernemer, rente over het eigen vermogen van de ondernemer) kosten worden vastgesteld en in de resultatenrekening worden opgenomen.

Het op fiscale basis berekende inkomen van een schipper-eigenaar bevat in het algemeen drie bestanddelen: de vergoeding voor de arbeid (bedrijfseconomisch gewaardeerd tegen de kosten die gemaakt zouden moeten worden voor een opvarende niet-eigenaar, dus een deelloon van een volwassen opvarende), de vergoeding voor het vermogen die hij in de onderneming heeft gestoken (te waaronder met een percentage rente over dat vermogen) en tenslotte de vergoeding van het eigenlijke ondernemerschap: geven van leiding en toezicht, dragen van bedrijfsrisico's. De verdiensten uit dit laatste onderdeel van de taak van een ondernemer blijken dan uit het netto-resultaat, berekend na aftrek van de berekende arbeidskosten van die ondernemer en van de rente over zijn eigen vermogen.

Een confrontatie van beide winstberekeningen laat de volgende overeenkomsten en verschillen zien:

- In beide gevallen wordt uitgegaan van dezelfde opbrengsten, de besomming;
- In beide gevallen worden de betaalde bedrijfskosten (olie, vistuig, enz.) daarvan afgetrokken;
- In beide gevallen worden de kosten van de arbeid afgetrokken, fiscaal echter alleen voor niet-eigenaars, bedrijfseconomisch voor alle opvarenden;
- In beide gevallen wordt rente afgetrokken, fiscaal echter alleen de betaalde rente op leningen, bedrijfseconomisch de rente op het totale vermogen, zowel eigen als vreemd vermogen;
- In beide gevallen wordt een bedrag voor afschrijvingen op de investering in het schip afgetrokken.

Wat betreft de afschrijvingen komt echter nog een verschil tussen de fiscale en de bedrijfseconomische berekening tot uiting. Fiscaal is het slechts toegestaan elk jaar een evenredig deel van de oorspronkelijke investering in rekening te brengen, afschrijven op de zgn. historische kostprijs. Bedrijfseconomische calculaties gaan echter uit van continuïteit van de onderneming. Dit betekent dat gerekend moet worden op vervanging van het schip in de toekomst. De ervaring leert dat gemiddeld genomen door de waardedaling van het geld (inflatie) de prijs van het vervangende schip hoger zal zijn dan die welke oorspronkelijk voor het huidige schip is betaald. Aangezien uit de exploitatie van het schip gereserveerd dient te worden voor die vervanging, wordt bij de berekening van de bedrijfseconomische afschrijving reeds rekening gehouden met de stijgende investeringskosten door af te schrijven op basis van vervangingswaarde. Daardoor zijn bedrijfseconomische afschrijvingen hoger dan fiscaal toegelaten afschrijvingen. Dit verschil wordt vaak nog hoger omdat (door dezelfde inflatie) een schip dat afgestoten wordt voordat de levensduur is verstreken veelal meer opbrengt dan de fiscale boekwaarde en dit verschil (de boekwinst) in aftrek op de investering in het nieuwe schip wordt gebracht; het resterende bedrag waarover afgeschreven gaat worden is dan lager, dus ook de jaarlijkse afschrijvingen. In de bedrijfseconomie wordt het verschil tussen bedrijfseconomische en fiscale afschrijving "schijninkomen" genoemd: fiscaal is het weliswaar (belastbaar) inkomen, bedrijfseconomisch gezien is dit geen inkomen dat verteerd kan worden zonder de continuïteit van de onderneming in gevaar te brengen.

Tabel 7.1 geeft voor de totale kottersector een indruk van de omvang van de verschillen tussen beide berekeningen. Gemiddeld over de periode 1981 t/m 1985 is de fiscale winst 82 miljoen gulden hoger dan het bedrijfseconomische netto-resultaat. Dit verschil is opgebouwd uit:

- a. 51 miljoen als gevolg van de waardering van de arbeid van opvarende eigenaars;
- b. 31 miljoen als gevolg van de waardering van afschrijvingen op basis van vervangingswaarde en de waardering van de rentekosten over het totaal van eigen en vreemd vermogen.

Het is duidelijk dat een oordeel over de gang van zaken in de kottector op basis van fiscale gegevens aanzienlijk rooskleuriger zal zijn dan op basis van bedrijfseconomische gegevens. Gegeven de doelstelling van fiscale resultatenrekeningen - bepalen van het belastbaar inkomen, gebruik makend van fiscaal toelaatbare calculaties - zijn deze dan ook minder geschikt om zonder aanpassingen een objectief beeld van de bedrijfsresultaten te geven. Met die aanpassingen, bedoeld om schijninkomens uit te schakelen, komt de calculatie dicht in de buurt van de bedrijfseconomische berekeningswijze. Deze geeft, vooral met het oog op de continuïteit van het bedrijf, de beste benadering van de bedrijfsresultaten.

Toch is het in een aantal gevallen nuttig om, naast de bedrijfseconomische benadering, inzicht te hebben in de op fiscale grondslagen berekende bedrijfsresultaten. Met name voor vergelijkingsdoeleinden zijn soms bedrijfseconomische uitkomsten niet beschikbaar en moet men zich behelpen met fiscale gegevens. Als in dergelijke gevallen een vergelijking wordt gemaakt tussen de bedrijfseconomische resultaten van het ene schip (of de ene groep of de ene sector) met de fiscale resultaten van het andere dan kunnen daaruit volstrekt onjuiste conclusies worden getrokken. Indien het niet mogelijk is de laatstgenoemde gegevens om te rekenen in bedrijfseconomische zal men zich noodgedwongen moeten beperken tot het vergelijken van fiscale cijfers onderling. Dit speelt in het bijzonder een rol bij internationale vergelijkingen. In andere landen is het niet gebruikelijk om af te schrijven op basis van vervangingswaarde: men houdt het daar op de historische kostprijs. Voor het geval netto-resultaten van de Nederlandse visserij worden vergeleken met die in andere landen dient daarmee rekening te worden gehouden. Bij dergelijke vergelijkingen dient men zich dan ook zorgvuldig rekenschap te geven van de invloed van verschillen in de berekening van met name afschrijvingskosten. Bovendien wordt, als de rente al in de calculaties wordt betrokken (in een aantal gevallen wordt de rente zelfs in het geheel niet meegerekend), uitsluitend de betaalde rente op leningen als kosten gezien. En tenslotte gebeurt het wel dat voor de arbeidsbeloning van opvarende eigenaars geen kosten worden berekend. Een opstelling van de resultaten van de Nederlandse kottector, die aanknopingspunten biedt voor internationale vergelijkingen, zou er dan ook als volgt moeten uitzien (uitgaande van het gemiddelde sectorresultaat over de jaren 1981 t/m 1985, zoals vermeld in tabel 7.1):

	mln gld.
Besomming	645
Af: Lopende bedrijfsuitgaven, excl. loonbestanddelen	365
Deelloon en sociale lasten niet-eigenaars	131
Afschrijving op basis van historische kostprijs	52
Rente op leningen	<u>37</u>
Fiscale winst	+60
Af: Deelloon en sociale lasten opvarende eigenaars	<u>51</u>
Fiscale winst na aftrek arbeidsbeloning opvarende eigenaars	+9
Af: Hogere afschrijving door rekening te houden met de vervangingswaarde v/d schepen	25
Hogere rente, door rekening te houden met het eigen vermogen	<u>6</u>
Bedrijfseconomisch netto-resultaat	-22

Vooropgesteld dat men op de hoogte is van de grondslagen van de resultatenberekening van de ter vergelijking beschikbare cijfers kan de vergelijking op elk gewenst niveau worden gemaakt.

Tabel 7.1 Raming van het totale fiscale resultaat van de kottersector in vergelijking met het
bedrijfseconomische resultaat (m'n gld.)

	1981		1982		1983		1984		1985 1)		Gem. 5 jaar	
	bedr.	econ.	bedr.	econ.	bedr.	econ.	bedr.	econ.	bedr.	econ.	bedr.	econ.
Besomming	523	523	572	572	635	635	693	693	801	801	801	645
Af: Lopende bedrijfsuitgaven, exc. deelloon/soc.lasten	284	284	343	343	362	362	402	402	432	432	432	365
Deelloon/sociale lasten	155	110	158	112	179	130	191	140	225	166	182	131
Bruto-saldo	84	129	71	117	94	143	100	151	144	203	98	149
Af: Afschrijving/rente	88	58	112	87	127	90	134	97	140	110	120	89
Nettoresultaat/winst	-4	+71	-41	+30	-33	+53	-34	+54	+4	+93	-22	+60

1) Voorlopige cijfers